

Casa memorială Dositej Obradovici

Situată pe fosta Stradă Sârbească, denumită din anul 1911 Strada Dositei Obradovici, actualul edificiu a fost construit la sfârșitul sec. XIX pe locul casei în care s-a născut în anul 1742 marele scriitor iluminist sârb Dositei Obradovici. După anul 2000, casa a fost cumpărată de statul sârb și a fost amenajată ca muzeu și casă memorială, fiind monument istoric de categoria B. Cod: TM-I-m-B-06331.

Dimitrie (Dositei după ce a devenit călugăr) Obradovici a văzut lumina zilei în anul 1739 (sau 1742, după alte păreri), într-o familie de mici meșteșugari. Tatăl său, Giurgia Obradovici, era cojocar de meserie, iar mama, Krana, era fiica lui Paunkici Ranko, din Sânmartinul Sârbesc. Se spune că, de fapt, părinții săi ar fi venit la vestitul târg în acea vreme din localitatea noastră, iar Kranei, venindu-i sorocul, l-ar fi născut pe viitorul mare iluminist în casa unei rude, cea aflată în picioare și în zilele noastre. Cert este că primii ani din viață îi petrece în Ciacova. Și-a pierdut de timpuriu tatăl, iar mama sa, recăsătorindu-se, se mută în Sânmartin cu cei patru copii pe care îi avea. Dar soarta a fost neîndurătoare cu bietul băiat, căci pe când avea doar 9 sau 10 ani, își pierde și mama. Reîntors în Ciacova, Dimitrie va locui o perioadă de timp la unchiul său Gruța, iar apoi la un alt unchi, Nikola Parcianin, care, neavând copii, a dorit să-l înfțieze. Trăind între români, Dimitrie a învățat încă de mic limba română. Învățătorul Dobra îi va răsădi tânărului dragostea pentru literatură, învățându-l Psaltirea și Catehismul, setea de lectură și cunoaștere, îndreptându-l pe Dimitrie spre biserica din localitate (alta decât actuala biserică, care astăzi nu mai există) unde în altar, va citi pe ascuns tot ce-i va cădea la îndemână. Un alt dascăl din perioada petrecută la Ciacova a fost Ștefan Mikașinovici, cu care a învățat Catehismul și care îl va influența în mod decisiv în dorința de a se călugări. Vrajit de poveștile dascălului, fuge de acasă, cu gândul de a ajunge la mănăstirile din Serbia. Prima sa călătorie va fi scurtă însă, reușind să răzbată doar până la apropiata mănăstire din Sângeorz, de lângă Gătaia, ridicată de despotul Iovan Brancovici, unde este găsit de unchiul său, care-l trimite ucenic la un meșter de căciuli din Timișoara. Tânărul nu avea niciun fel de înclinație spre această meserie, citind asiduu în timpul liber, și după un an și jumătate de ucenicie, își va urma visul, plecând, în 1757, spre mănăstirea Novo Hopovo, din apropiere de Novi Sad, Serbia, împreună cu prietenul său din Ciacova, Nica Putin. Avea pe atunci doar 14 sau 15 ani.

La această mănăstire îmbracă haina monahală în 1758, primind numele de călugăr, Dositei. Dar viața de călugăr i se pare mult prea monotona și mărginită viitorului savant, astfel că în anul 1761 părăsește această mănăstire, renunță la straietele monahale, începând un lung periplu de peste patru decenii prin Europa, care îl va purta, rând pe rând, prin Grecia, Albania, Croația, Austria, Ungaria, Slovacia, Turcia, Moldova, Germania, Polonia, Rusia, Franța, Anglia, fiind primit de cele mai distinse și bogate familii ale vremii. Se întreține din meditațiile pe care le acorda copiilor acestor mari nobili. În 1781-1782 se află în Moldova, fiind profesor, rând pe rând, la Galați, Roman și la Iași, la curțile mai multor familii boierești de aici. La Londra îi cunoaște pe celebrii savanți Joseph Edison și Jonathan Swift, fiind, totodată, primul sârb (și ciacovean, am adăuga noi) care are o placă comemorativă în capitala Angliei : "*Here lived in 1784 Dositej Obradovich (1742-1811), eminent serbian man of letters , first minister of education in Serbia*"(Aici a trăit în 1784

Dositei Obradovici, renumit scriitor sârb, ministru al educației în Serbia). Pe lângă limba sârbă și română cu care a crescut, Obradovici mai învață o sumedenie de limbi și dialecte pe care le și predă. Învață greaca veche și modernă, latina, germana, engleza, franceza, albaneza, italiana.

În 1804 se întoarce în Serbia, în timpul răscoalei sârbilor împotriva jugului otoman, ajutând la strângerea ajutoarelor pentru răsculați. În 1808 înființează "Înalta Școală" din Belgrad, devenită mai târziu universitate, o tipografie, iar în 1811 devine ministru al educației în Serbia. La scurt timp, pe 28 martie 1811, se stinge din viață, din cauza unei pneumonii, fiind înhumat la catedrala ortodoxă din Belgrad.

Dositei Obradovici este, fără îndoială, una dintre cele mai importante personalități ale culturii din Serbia, dacă nu chiar cea mai importantă. Și-a dedicat o mare parte din viață activității de ridicare a poporului sârb din ignoranță și incultură pe o treaptă superioară, prin școală. Cunoscând la perfecție 11 limbi, străbătând Europa de la un capăt la altul, mason se pare, a fost unul dintre cei mai apreciați savanți ai vremii sale. Născut și crescut la Ciacova, unde învață, cum am văzut, să scrie și să citească, Obradovici este, fără îndoială, cea mai importantă personalitate care s-a ridicat din vatra orașului nostru. La Ciacova, memoria sa a fost omagiată așa cum se cuvine, fiind organizate de-a lungul timpului două mari și impresionante festivități comemorative : una în anul 1911 la 100 de ani de la moarte și cea de-a doua în anul 1961 la 150 de ani de la moarte. În ambele rânduri au participat delegații numeroase din partea Acadmiei Sârbe din Belgrad, a Ministerului Învățământului și a Uniunii scriitorilor sârbi. La cea de-a doua comemorare a participat și delegația României, alcătuită din membrii Academiei Române și a Ministerului Învățământului din București. De asemenea, în fiecare an, la începutul lunii decembrie, se organizează la Ciacova vernisaje la casa memorială și parastas de pomenire la biserica sârbească, cu o numeroasă participare atât din partea oamenilor de cultură din Serbia, dar și din România.